

Kuvat: Tapio Kahila 2007

Paavo Nurmi (Paavo Nurmen juoksijapatsas), 1983 (1924, kopio valettu 2000)
Wäinö Aaltonen
Pronssi
Suomen valtion omistuksessa
Sijainti: Liikuntatieteellisen rakennuksen vierusta (Aallon aukio)

Tulitanssi, 1991
Harri Markkula
Poltettu terrakottasavi
Suomen valtion omistuksessa
Sijainti: D-rakennuksen ja yliopiston pääkirjaston välinen puistikko

Karhu, 1961
Kalle Keskinen
Kivi
Jyväskylän kaupungin omistuksessa
Sijainti: Pitkäkatu 1, Erityispedagogiikan ja OKL:n rakennusten välinen alue

Pergola, 1995
Valentin Raevsky
Puu, tilataide-teos
Sijainti: Jyväskylän kampusalueen metsikkö

Hyöky, 2006
Kimmo Schroderus
Ruostumaton teräs
Suomen valtion omistuksessa
Sijainti: Ylistönrinne

Metamorfoosi, 1978
Raimo Heino
Pronssi ja graniitti
Suomen valtion omistuksessa
Sijainti: Athenaeum- ja Musica-rakennusten välinen viheriö

KAMPUKSILLA ON TAIDETTA, MYÖS ULKONA!

Kuvat: Anna Laamanen 2007

Ympäristön viihtyisyyden lisäämiseksi kampusalueille on sijoitettu paljon julkisia veistoksia. Kampusalueiden ulkoveistokset sulautuvat ympäristöönsä hyvin ja kuuluvat yliopiston arkipäivään. Osa teoksista on taiteilijoiden itsensä yliopistolle lahjoittamia. Tekijöille on ollut tärkeää saada valita paikka veistokselle tai suunnitella teos paikan mukaan. Kampukselle on hankittu teoksia myös taidekilpailuilla, jolloin niissä on otettu sijoituspaikka huomioon jo suunnitteluvaiheessa.

Vuonna 1984 yliopiston viettäessä 50. juhlavuottaan järjestettiin suljettu taidekilpailu Seminaarinmäen sisään tuloon sijoitettavasta veistoksesta, joka symboloisi yliopiston perustamista ja merkitystä. Kilpailun voitti Pero Luostarisen teos *Yliopistoportit*. Teoksessa olevat yliopiston syntysanat ja -laatta osoittavat kunnioitusta Jyväskylän yliopistoaajatuksen isälle Wolmar Schildtille.

Valtion taideteostoimikunta järjesti vuonna 2003 kutsukilpailun kahdeksalle taiteilijalle Ylistönrinteen kampuksen veistoksesta. Kimmo Schroderuksen ehdotus *Se tuli taivaalta* voitti kilpailun. Syksyllä 2006 julkistettiin alkuperäisen suunnitelman pohjalta tehty *Hyöky*-veistos.

A-rakennuksen ja Musica-rakennuksen välissä sijaitseva *Metamorfoosi* sijaitsi alun perin kirjaston vieressä ennen *Yliopistoportit*-teosta. Raimo Heinon teoksen on lahjoittanut yliopistolle valtion taideteostoimikunta vuonna 1978.

Weimar-Chicago, 1991
Jaakko Valo
Valkobetoni
Suomen valtion omistuksessa
Sijainti: Mattilanniemi

Yliopistoportit, 1987
Pero Luostarinen
Puolihiemmeällä bysantinsinisellä ruiskumaalattu teräs
Suomen valtion omistuksessa
Sijainti: Schildtin aukio

Ukrainalaisen taiteilijan Valentin Raevskyn teos *Pergola* oli alun perin tilateos, joka teetettiin kampusalueen metsikköön *Paperi, kulttuuri, ympäristö* -kongressin ajaksi vuonna 1995. Teos on jäänyt niille sijoilleen, koska sen hankkijat eivät sopineet etukäteen teoksen omistusoikeuksista eikä teosta siis voida purkaa.

Wäinö Aaltosen Paavo Nurmea kuvaava juoksijapatsas valmistui Suomen valtion tilauksesta vuonna 1925. Se oli ensiksi Ateneumin taidemuseossa, josta se sijoitettiin 1983 Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen rakennuksen yhteyteen. Ateneum halusi kuitenkin huonokuntoisen patsaan takaisin sisätiloihin, joten Jyväskylä Seura hankki rahoituksen patsaan uuteen valokseen. Liikelaitosten, Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän yliopiston ja yliopistoyhdistyksen sekä opetusministeriön rahoittama patsas julkistettiin vanhalla paikallaan vuonna 2001.

Taiteilijoiden lahjoittamia teoksia ovat Jaakko Valon *Weimar-Chicago* (1991) ja Harri Markkulan *Tulitanssi* (1993) Educa-rakennuksen vieressä. Mattilanniemessä sijaitseva Valon teos valmistui Keski-Suomen museon *Tehdään betonista* -näyttelyyn. HB Betoni-teollisuus Oy:n ja taiteilijan yliopistolle lahjoittama *Weimar-Chicago* -teos löysi paikkansa vasta viisi vuotta näyttelyn jälkeen. Markkulan *Tulitanssi* oli osa hänen lopputyötään Taideakatemiassa. Teos oli esillä Musican näyttelytilassa 1993, minkä jälkeen taiteilija halusi lahjoittaa teoksen kampuksen tiilirakennusten läheisyyteen.

KOhteena KAMPUS – SEMINARIUMISTA SCHRODERUKSEEN

Kuvat: Tapio Kahila 2007

Ylistönrinne

Mattilanniemi

Ylistönrinne

Agora

ARTO SIPISEN KAMPUKSET

Kuvat: Anna Laamanen 2007

Vuonna 1969 julistettiin Jyväskylän yliopiston pohjoismainen kaksivaiheinen suunnittelukilpailu, joka pyrki vastaamaan kasvavan yliopiston tilantarpeeseen. Yliopisto oli saanut Jyväskylän kaupungilta lahjoituksena alueet Jyväsjärven rannalta, vastapäätä kaupunkia ja nykyistä yliopistoa. Suunnittelukilpailu koski siis alun perin ainoastaan näitä Mattilanniemen ja Ylistönrinteiden alueita. Lopulta yliopiston lisärakentamista toteutettiin myös vanhan Seminaarinmäen alueelle.

Jyväskylän yliopistoalueen suunnittelun neuvottelukunta asetti ehtoja kilpailutöille. Mattilanniemen ja Ylistönrinteiden alueille tuli sijoittaa kasvatusta ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan rakennukset sekä matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan rakennukset. Rakennukset tuli suunnitella siten että ne olisi mahdollista toteuttaa useissa rakennusvaiheissa. Ensimmäinen rakennusvaihe koski Mattilanniemeä ja myöhemmin oli tarkoitus rakentaa Ylistönrinteiden osia.

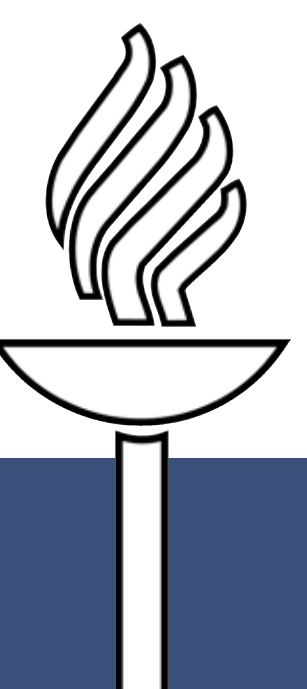
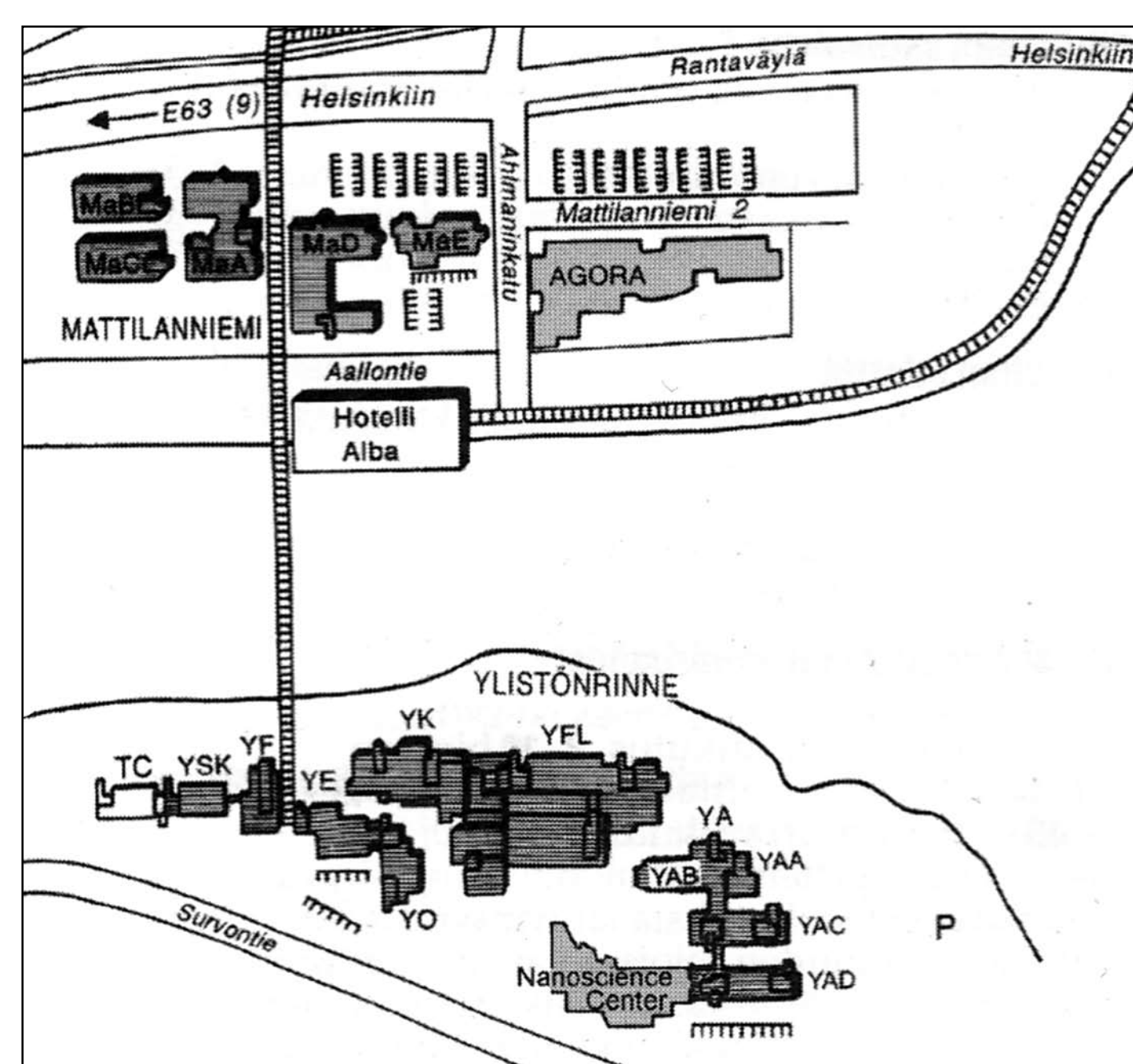
Ennen kilpailun julistamista arkkitehti Alvar Aalto oli saanut tilauksen, jonka mukaan kampukselle päärakennuksen kirjasto-siipeen tuli rakentaa kirjastolle jatko-osa. Aalto ei kuitenkaan saanut tehtävää aikataulussa osapuolia tyydyttävään muotoon, joten hän luovutti Rakennushallituksen suostumuksella kirjastorakennuksen laajennuksen suunnittelun Mattilanniemen ja Ylistönrinteiden suunnittelukilpailun voittaneelle arkkitehdille, Arto Sipiselle. Kirjaston laajennustyö olikin ensisijainen rakennusprojekti yliopistolla, koska kirjaston silloiset tilat päärakennuksen siivessä olivat epäkäytännölliset ja pienet. Sipisen kirjastorakennuksen suunnittelijaksi oli luonteva valinta, sillä hän oli tutkinut voitokasta Mattilanniemen ja Ylistönrinteiden suunnitelmaansa varten myös vanhan kampusalueen tilat ja maankäytön.

Vanhan kampusalueen ympäristön säästämiseksi Sipisen suunnitelmassa ei päärakennuksen siipeä laajennettu, vaan kirjasto rakennettiin modernin yhteiskunnan tarpeita noudattaen uudelle paikalle Seminaarinmäen alkupäähän, ikään kuin yliopistoalueen portiksi. Alunperin Sipisen suunnitelmassa Mattilanniemeen tarkoitettu kasvatustieteellinen tiedekunta sai siten tilat päärakennuksen kirjastosiivestä.

Sipisen voittotyössä kantavana teemana on funktionaalisuus ja muunneltavuus. Yliopiston kasvavat ja muuttuvat tarpeet huomioon ottava arkkitehtuuri toimii vuosikymmenestä toiseen. Tarkoituksena on, ettei yliopiston alueelle tarvitse jatkuvasti rakentaa uutta, vaan vanhojen rakennusten käyttötarkoitusta pystytään muuttamaan, ja jos lisätilan tarvetta on, rakennetaan jatkossa muualle kuin nykyisille yliopiston alueille.

Nykyisellään Mattilanniemi näyttää hyvin erilaiselta kuin Sipisen alkuperäisissä suunnitelmissa, jotka tehtiin kymmenen vuotta ennen rakennustöiden aloittamista. Mattilanniemen huonolatuinen täyttömaapohja on yksi syy, miksi Sipisen alkuperäinen suunnitelma ei toteutunut, vaan rakennuksista tuli lopulta vaatimattomampia ja matalampia. Toinen syy oli rakennusajankohtaan sijoittunut öljykriisi. Rakennukset olivat suunnitelmien mukaan liikaa energiaa vieviä ja epätaloudellisia. Huonekorkeuksia laskettiin ja ikkunoita pienennettiin vaatimuksien mukaisiksi.

Ylistönrinteessä sanotaan toteutuneen Arto Sipisen arkkitehtoniset ja taiteelliset näkemykset, joita hän joutui Mattilanniemen kohdalla taloudellisista syistä karsimaan. Arto Sipisen kaikki yliopiston rakennusvaiheet heijastelevat oman rakennusaikansa yhteiskunnallista ilmapiiriä sekä omaleimaisen arkkitehdin ilmaisullista kehitystä. Valtion kiinteistölaitos valitsi Ylistönrinteiden Ambiotican vuoden 1999 rakennushankkeeksi.

KOhteena KAMPUS – SEMINARIUMISTA SCHRODERUKSEEN

Kuvat: Tapio Kahila 2007

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON KASVITIETEELLINEN PUUTARHA

Kuvat ja karttojen värittäminen: Pertti Pyhtilä 2007

Puutarha käsittää yliopiston viheralueet Seminaarinmäellä (Seminaarinpuisto, Aallonpuisto, Pitkäkatu 1 ja Seminaarin-
katu 30-32 pihat), Mattilanniemessä ja Ylistönrinteellä. Puistot sijoittuvat yliopistorakennusten ympäristöön ja edustavat rakennusaikansa puistosuunnittelua ja kasvivalikoimaa. Rakennetut puistot ja viheralueisiin kuuluvat luonnonmetsiköt mukaan lukien pinta-ala on noin 36 hehtaaria.

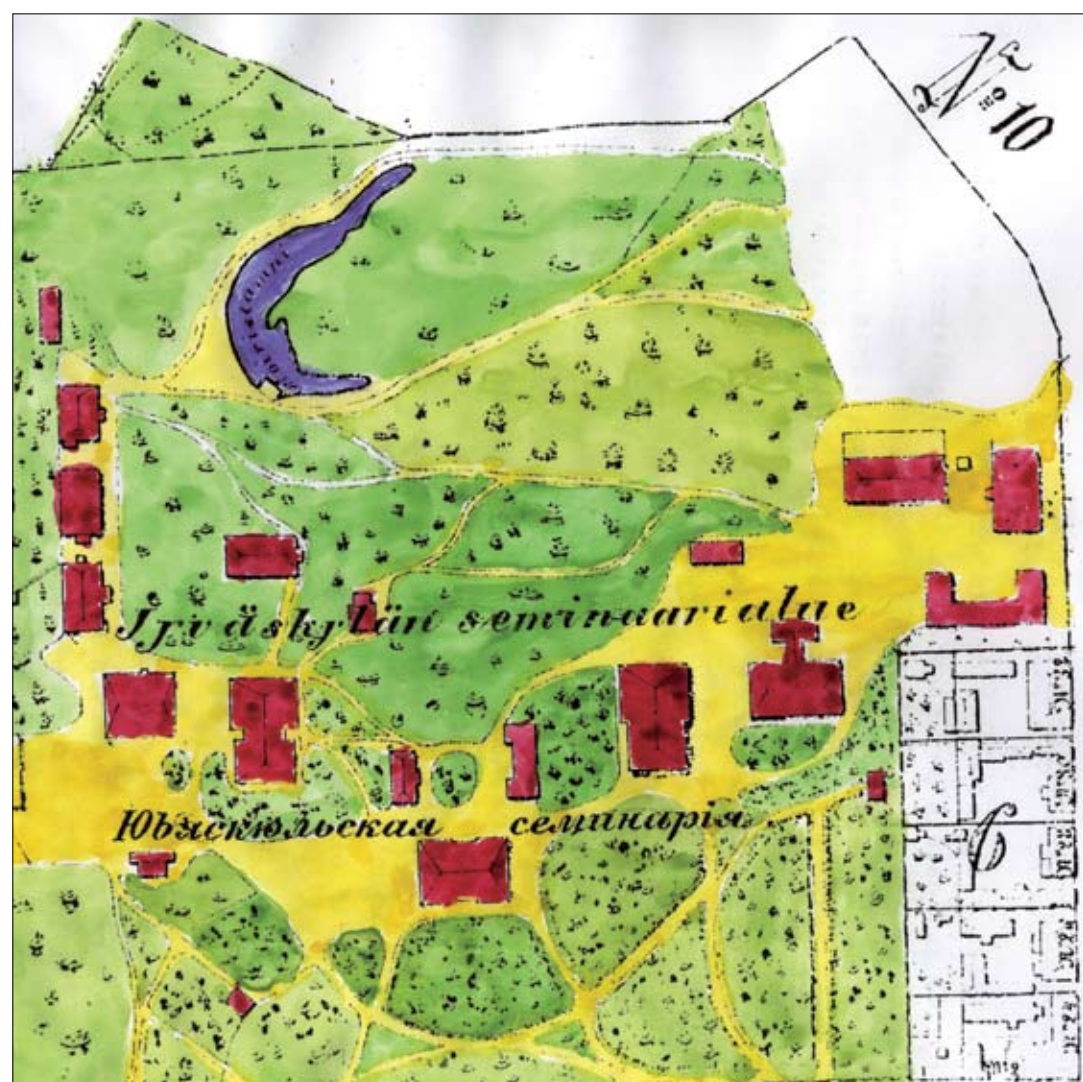
Puutarhan historia alkoi 1880-luvun alussa, kun seminaarin rakennukset valmistuivat ja niiden ympäristöön istutettiin romanttinen ja luonnonmukainen maisemapuutarha. Vuoden 2006 lopussa puutarhan kasvirekisterissä oli 573 taksonia ja 17 500 kasvia.

Uudisrakentaminen 1950- ja 1970-luvulla tuhosi Seminaarinpuiston lähes täysin. Nykyään siellä kasvatetaan vain alueella ennen vuotta 1934 olleita lajeja. Aallonpuisto edustaa 1950-60-lukujen tyyliä suunnittelultaan ja kasvivalikoimaltaan, Mattilanniemen puisto 1980-luvun kaupunkirakentamista ja Ylistönrinne Suomen luonnonvaraisten kasvien käyttöä viherrakentamisessa.

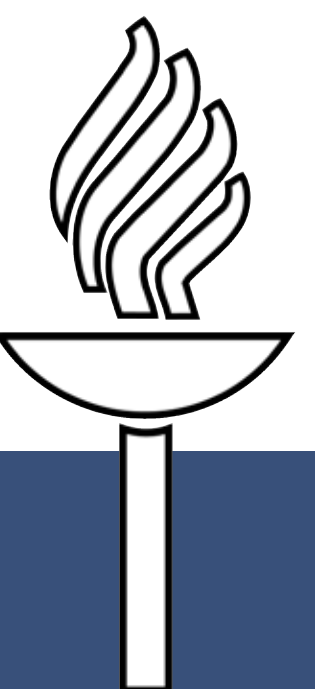
Seminaarinpuiston ja Mattilanniemen puisto-oppaita sekä kasvitieteellisen puutarhan tunnuslajia, siperianomenapuu-
ta *Malus prunifolia* "Oppio" myydään Keski-Suomen Luontomuseossa.

F.L. Mählbergin 1898 laatiman kaupungin kartan mukaan.

Jyväskylän yliopiston viheraluepuutarhan suunnitellut sijoitusalueet 1979.

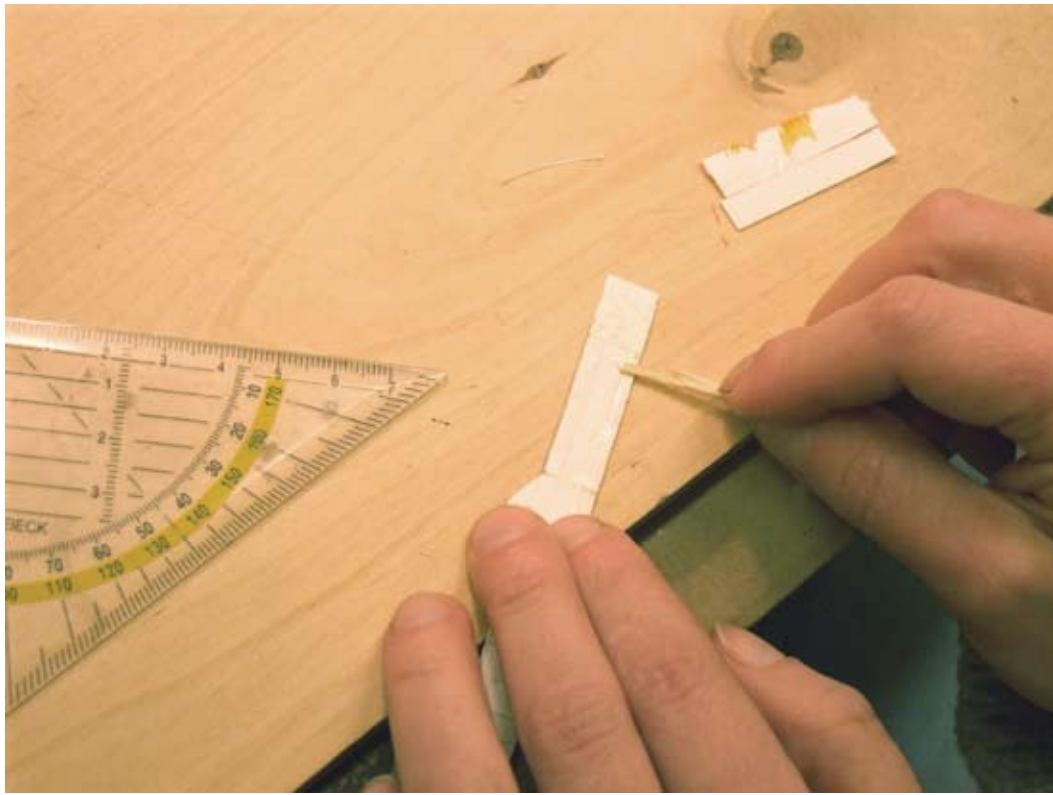

KOhteena KAMPUS – SEMINARIUMISTA SCHRODERUKSEEN

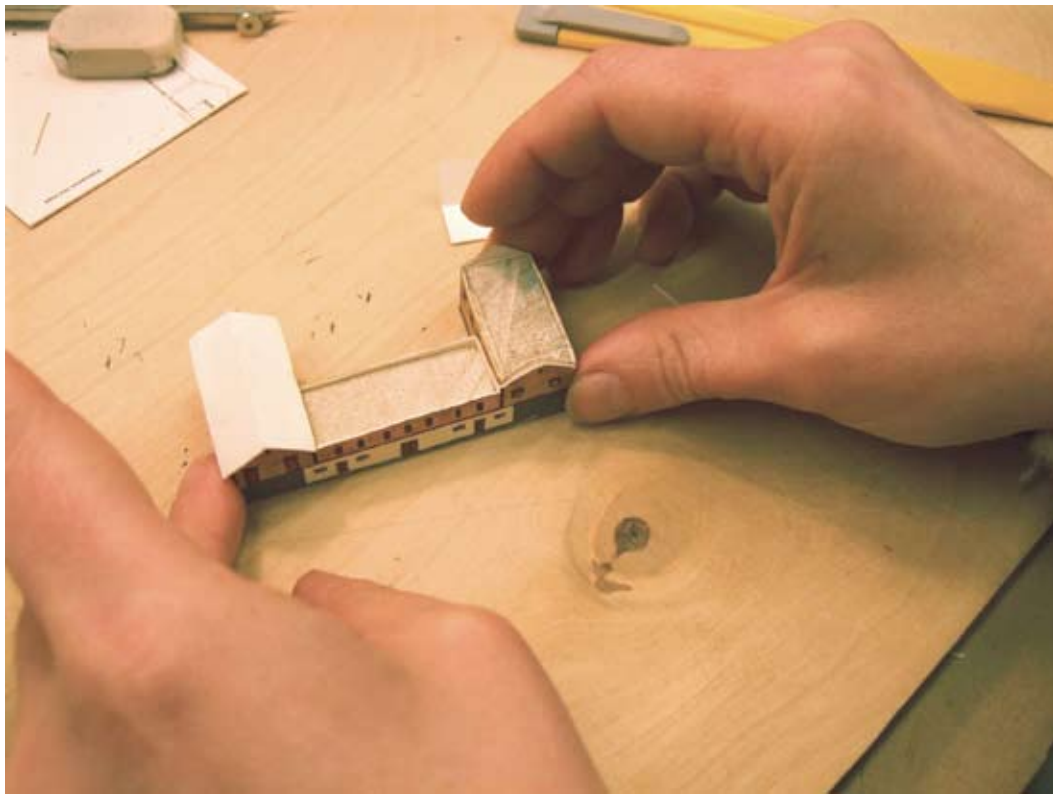

Kuvat: Tapani Kahila 2007

PIENOISMALLI SEMINAARINMÄEN TUTKIMUSVÄLINEENÄ

Pienoismalli suunnitellaan vanhojen asemakaavojen, valokuvien ja kirjallisten lähteiden avulla. Seminaarinmäen pienoismalliin vanhoja asemakaavoja löytyi Keski-Suomen maakunta-arkistosta ja Kansallisarkistosta sekä uudempia Jyväskylän kaupungin rakennusvirastosta. Pienoismallin pohja eli alueen pinnanmuodot rakennettiin asemakaavoissa näkyvien korkeuskäyrien avulla. Uudemmissa korkeuskäyriä ei enää näy, mutta vanhoissa 1870-luvun asemakaavoissa ne ovat kaikki merkittyinä, ja vielä 1950- ja 1960-luvuilla osittain. Pohjan pinnanmuodot rakennettiin näitä tietoja yhdistelemällä.

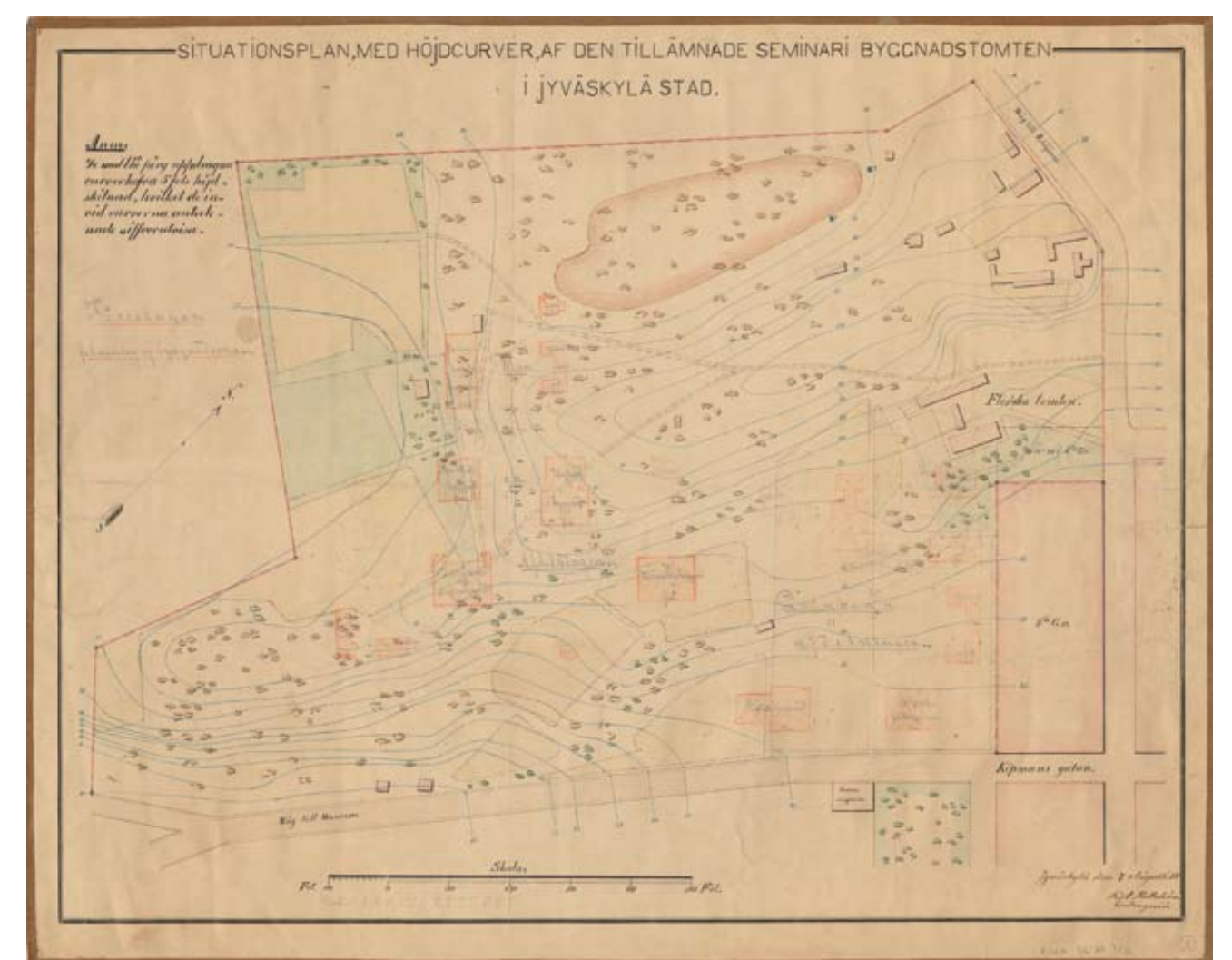
Pienoismallin rakentaminen on osa Jyväskylän yliopiston museon Seminaarinmäki-projektia. Perinteinen pienoismalli syntyy käsityönä ja valmis malli sijoitetaan yliopiston museon uuteen perusnäyttelyyn. Pienoismalli kuvaa Seminaarinmäkeä 1910-luvulla. Siinä näkyy Seminaarinmäen rakennuksia suunnitelleiden arkkitehtien jo osittain kadonnut käten jälki: Constantin Kiseleffin tiili- ja puurakennukset, Yrjö Blomstedtin piirustus- ja veistosalirakennus Villa Rana sekä Ernst Theodor Granstedtin Ryhtilä. Seminaarin alueen lisäksi nykyisen Ylä-Ruthin ja Vaasankadun yläpään kerrostalojen paikalla sijainneet viisi tonttia puurakennuksineen on otettu mukaan. Näin Seminaarinmäki asettuu osaksi Jyväskylän kaupunkia ja sen silloista rakennuskantaa.

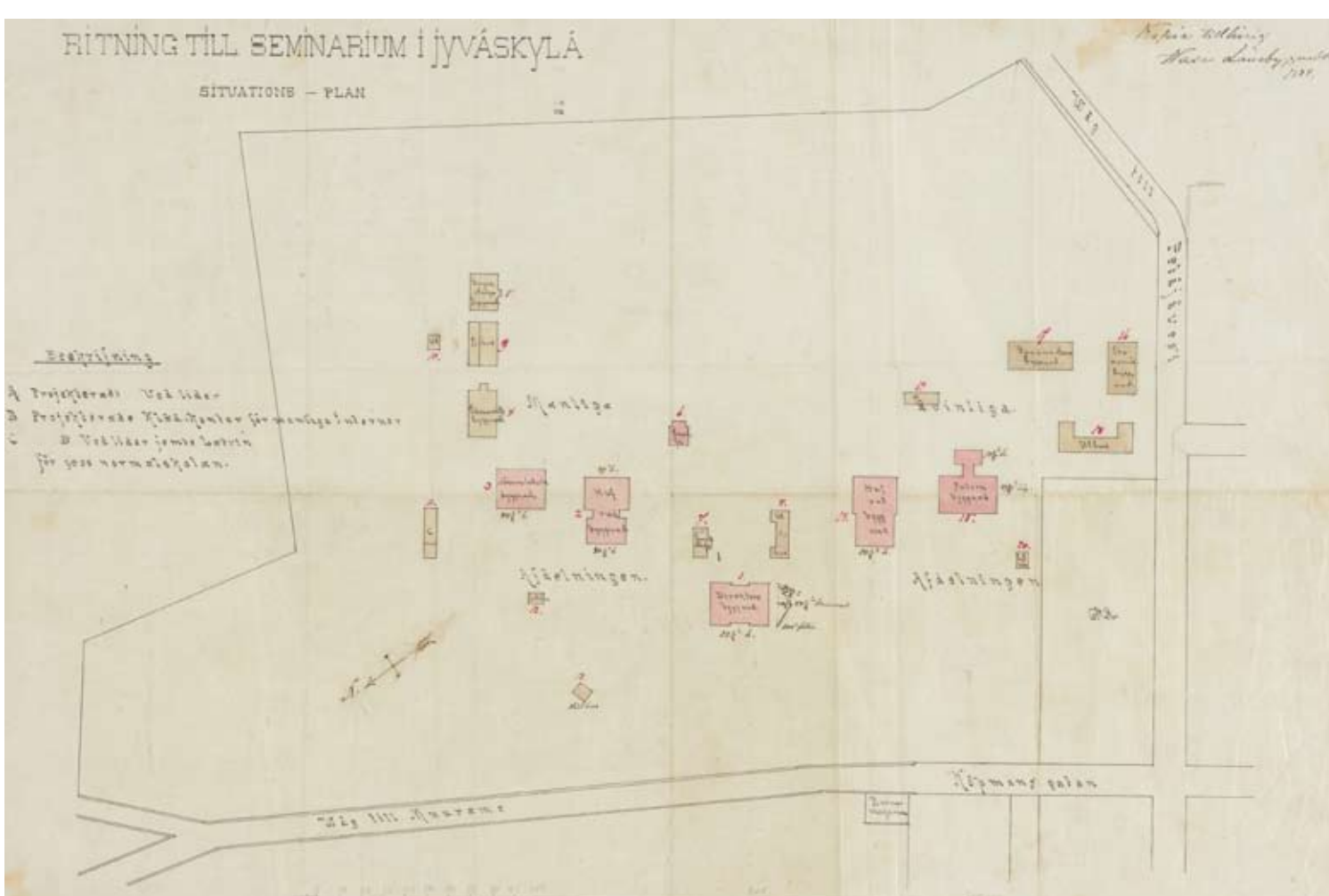
Kuvat: Tapani Kahila 2007

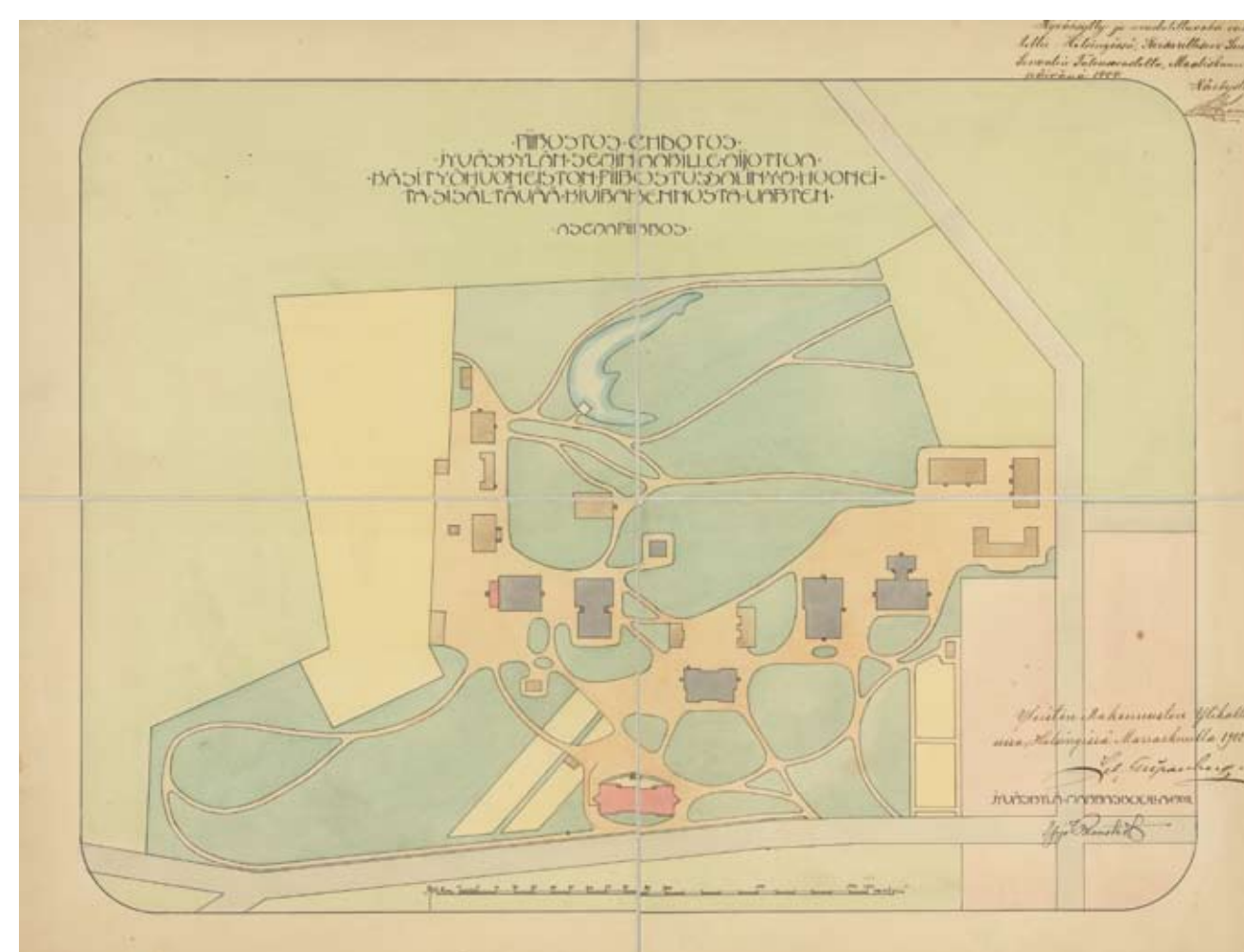
Yrjö Blomstedtin oppilaan Voipa Sulkavan piirtämä asemakaava Seminaarinmäestä vuodelta 1908.

Jyväskylän kaupungin asemakaava vuodelta 1877.

Yksi varhaisimmista kampuksen asemakaavoista on vuodelta 1884.

Yrjö Blomstedtin piirtämä asemakaava yliopiston kampukselta vuodelta 1902.

KOhteena KAMPUS – SEMINARIUMISTA SCHRODERUKSEEN

Kuvat: Tapio Kahila 2007

SEMINARIUM

Arkkitehti Constantin Kiseleffin suunnittelemat uusrenessanssityyliset tiilirakennukset Jyväskylän Seminaarinmäen yliopistoalueella edustavat alueen vanhinta rakennushistoriaa. Rakennukset ovat nousseet alueelle vuosien 1879–1883 välisenä aikana Jyväskylän kansakouluopettajaseminaarin tiloiksi ja säilyneet sekä Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun (1934–1966) että Jyväskylän yliopiston käytössä. Vuonna 1863 perustettu opettajaseminaari oli aikaisemmin toiminut kaupungin vuokratiloissa Jyväskylän keskustassa. Uudet punatiiliset seminaarirakennukset olivat huomion kohteina pääosin puutalovaltaisessa Jyväskylässä ja sanottiinkin, että ne loistivat kuin ”Akropolis Ateenassa”. S-rakennus eli Seminarium on otettu käyttöön vuonna 1883, ja se on toiminut seminaarin aikana miesosaston opetuskäytössä ja koko seminaarin päärakennuksena. Rakennuksen juhlasali oli koko Jyväskylän merkittävin juhlahuoneisto ennen kunnallistalon valmistumista vuonna 1899.

Arkkitehti Alvar Aallon rakennusten valmistuminen Seminaarinmäelle 1950-luvulla vaikutti vanhan S-rakennuksen asemaan. Uuden päärakennuksen valmistuttua S-rakennusta alettiinkin kutsua vanhaksi juhlasalirakennukseksi. Seminariumiin tehdyistä korjaus- ja muutostöistä huomattavimmat tehtiin peruskorjauksen yhteydessä 1960-luvun alussa.

Rakennuksen ulkoarkkitehtuurissa säilyivät uusrenessanssipiirteet. Sisätilat sitä vastoin saivat modernin yleisilmeen uuden talotekniikan ja pintojen uusimisen myötä, kun esimerkiksi lattioihin asennettiin muovilaatat ja paneelikatot peitettiin levyillä. Tällä hetkellä S-rakennus on ainoa Kiseleffin suunnittelemista seminaarirakennuksista, joka vieläkin on 1960-luvun peruskorjauksen jälkeisessä asussa.

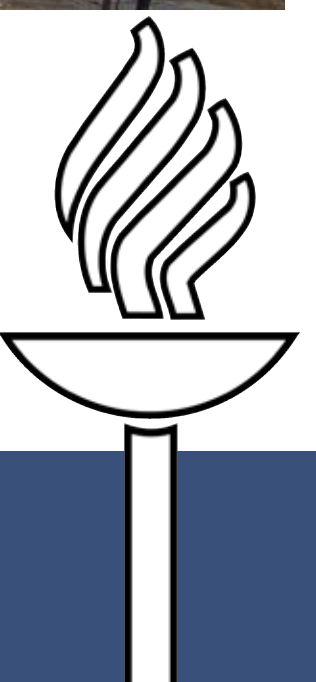
Rakennusten omistaja Senaatti-kiinteistöt käynnisti kesäkuussa 2006 Seminariumin restaurointihankkeen. S-rakennus on kulttuurihistoriallisesti arvokkaana rakennuksena suojeltu valtion suojeluasetuksella, minkä vuoksi suunnittelun pohjana on ollut tietoja rakennuksen ja sen käytön vaiheista. Siten rakennuksesta on tehty laaja rakennushistoriaselvitys opinnäytetöinä sekä maalaus- ja rakennetutkimuksia, joiden perusteella on saatu tietoa rakennuksen kulttuurihistoriallisesta merkityksestä sekä siitä millainen rakennus on ollut alun perin ja mitä muutoksia siihen on tehty myöhemmin. Restauroinnin tämän hetkissä suunnitelmissa on toisen kerroksen uusrenessanssiasun palauttaminen. Kolmannessa kerroksessa pyritään säilyttämään 1960-luvun asu.

Seminariumin toisen kerroksen seinäpaneelin viivakoristeen ja marmoroinnin esiinottoa. Kuvat: Jyväskylän yliopisto / Riikka Mäkipelkola.

S-rakennus eli Seminarium. Kuvat: Anna Laamanen 2007.

KOhteena KAMPUS – SEMINARIUMISTA SCHRODERUKSEEN

Kuvat: Tapani Kahila 2007

KOLMEN KAMPUKSEN ARKKITEHTUURIA

Historica-rakennus 1880-luvulta, arkkitehti Constantin Kiseleff. Kuva: Tapani Kahila.

Alvar Aallon suunnittelema Jyväskylän yliopiston päärakennus. Kuva: Tapani Kahila.

Seminaarinmäen päällä sijaitsee Ernst Theodor Granstedtin suunnittelema Ryhtilä. Kuva: Tapani Kahila.

Villa Ranan on suunnitellut Yrjö Blomstedt 1900-luvun alussa. Kuva: Anna Laamanen.

Arto Sipisen suunnittelema Mattilanniemen kampusalue valmistui 1980-luvulla. Kuva: Pirjo Vuorinen.

Jyväskylän yliopiston kolme kampusaluetta eroavat toisistaan sekä arkkitehtuurinsa että historiansa puolesta. Vanha ja kulttuurihistoriallisesti arvokas Seminaarinmäki edustaa monen eri arkkitehdin käden jälkeä. Eri aikakausien arkkitehtuuriset ihanteet seisovat vieretysten ja kertovat samalla tarinaa menneisyydestä, ajasta ennen nykyistä yliopistoelämää. Kampuksen viheralueet muodostavat yliopiston kasvitieteellisen puutarhan, jolla on oma monimuotoinen menneisyytensä. Taide- teokset sekä kampuksen sisä- että ulkotiloissa luovat omalta osaltaan tunnelmaa. Miljöön rakennuksineen kuvastaa yliopiston ja sen edeltäjien kolmea eri vaihetta: Jyväskylän seminaaria, Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulua ja Jyväskylän yliopistoa. Seminaarinmäkeä uudemmat kampusalueet Mattilanniemi ja Ylistönrinne kuvastavat yliopiston laajentumista yhä monitieteisemmäksi.

Jyväskylän yliopiston edeltäjä, vuonna 1863 perustettu Suomen ensimmäinen opettajaseminaari, aloitti toimintansa vuokratiloissa Jyväskylän kaupungin vanhaa kirkkoa ympäröivissä kortteleissa, nykyisen Cygnaeus-puiston ympärillä. 1870-luvun lopussa valtio suunnittelutti seminaarille omat rakennukset arkkitehti Constantin Kiseleffin johdolla. Rakennukset valmistuivat kaupungin länsilaidalle harjun reunalle, joka nimettiin Seminaarinmäeksi. Seminaarin päärakennuksena toimi nykyinen Seminarium-rakennus, jossa sijaitsi juhlasali. Se oli valmistuttuaan silloisen Jyväskylän suurin juhlatila. Seminaarin piirustus- ja veistosalarakennus, nykyinen Villa Rana, valmistui vuonna 1905. Sen suunnitteli seminaarin lehtori ja arkkitehti Yrjö Blomstedt.

Jyväskylän vanha juomatehdas remontoitiin 2001. Juomatehtaan vanhimmat osat on suunnitellut Wivi Lönn vuosina 1909–11. Kuva: Anna Laamanen.

Seminaarinmäen vanhaa ja uudempaa arkkitehtuuria. Hallinto-rakennus: Arto Sipinen, Historica: Constantin Kiseleff, Oppio: Constantin Kiseleff, Athenaeumi: Arto Sipinen. Kuva: Tapani Kahila.

Uusimman kampuksen Ylistönrinteelle on suunnitellut Yrjö Sipinen. Kuva: Anna Laamanen.

Vuonna 1934 seminaari muuttui kasvatustieteelliseksi korkeakouluksi, joka jatkoi toimintaansa vanhoissa rakennuksissa. Uusien tilojen saamiseksi järjestettiin 1950-luvun alussa arkkitehtikilpailu. Kilpailun voitti arkkitehti Alvar Aallon suunnitelma URBS. Verrattuna muihin ehdokkaisiin, se oli huomattavasti modernimpi sekä arkkitehtuuriltaan että sijoittelultaan. Rakennukset vihittiin käyttöön vuonna 1959.

1950-luvulla valmistuneen kampuksen lisäksi Aalto suunnitteli myös ylioppilastalon, joka valmistui vuonna 1964. Rakennukseen sijoitettiin Ylioppilaskunnan tilat sekä opiskelijaravintola, jonka nimi Ilokivi juontaa juurensa seminaarinaikaisista perinteistä: opiskelijoilla oli tapana kokoontua keväisin laulamaan Seminaarinmäen rinteeseen, suuren Ilokiveksi kutsutun siirtolohkareen ympärille. 1970-luvun alussa valmistunut liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnan laitosrakennus on myös Aallon suunnittelema.

Seminaarinmäen kolmatta rakennuskerrostumaa edustavat arkkitehti Arto Sipisen on suunnittelemat 1970-luvulla valmistuneet yliopiston kirjasto ja hallintorakennus sekä taideaineita varten rakennetut Athenaeum- ja Musica-rakennukset. Uusinta kerrostumaa Seminaarinmäellä edustavat vuonna 2003 valmistuneet arkkitehti Ilmari Lahdelman suunnittelema Ylioppilastalon laajennusosa Opinkivi sekä arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mahlamäen Normaalikoulun alakoulu Syli.

Yliopiston toiminta laajeni 1980-luvun puolivälissä Jyväsjärven rantaan, kun Mattilanniemen kampuksen rakentaminen aloitettiin Arto Sipisen suunnitelmien pohjalta. Mattilanniemi täydentyi vuonna 2000, kun Agora-rakennus valmistui. 1990-luvun alussa rakentaminen jatkui järven vastarannalle Ylistönrinteelle, jonne viimeisin rakennus Nanoscience Center valmistui vuonna 2004.

KOhteena KAMPUS – SEMINARIUMISTA SCHRODERUKSEEN